

TOESPRAAK gehouden door Professor P. De Somer ter gelegenheid van de hulde ter ere van Professor R. Bruynoghe op zondag 5 mei 1957.

Met de dood van Professor Richard Bruynoghe verdween één der sterkste en der meest karakteristieke figuren uit onze Leuvense faculteit.

Prof. Bruynoghe werd geboren te Alveringem in West-Vlaanderen op 4 november 1881, volgde de humaniora te Veurne aan één van die Vlaamse colleges, waar de opvoeding misschien wel eenvoudig en ongekunsteld maar degelijk is en waar mensen gevormd worden die bekwaam zijn zich te verdedigen in het leven.

Zijn ouders behoorden niet tot een hoogstaand sociaal milieu en het kostte hun veel opoffering om hun zoon een universitaire opvoeding te bezorgen.

Hij beschikte alleen over de kwaliteit van zijn hersenen en van zijn handen om een vooraanstaande plaats in de samenleving te bereiken.

Deze afkomst zou een blijvende stempel drukken op zijn persoonlijkheid. De figuur van Professor Bruynoghe was echt en ongekunsteld als deze van een Vlaamse boer. Er was geen onderscheid te maken tussen de officiële mens die een actieve rol speelde in verschillende wetenschappelijke organismen, tussen de professor en tussen de vriend. De zotte taal van Gezelle had hij meegebracht uit zijn geboortestreek en gaf aan zijn omgang, zowel wanneer hij zich richtte tot een Nederlands als tot een Franstalig publiek, de gemoedelijkheid die zijn betrekkingen kenmerkte.

Gedurende zijn universitaire studies aan onze Alma Mater blonk hij uit door zijn werkkraft, zijn helder verstand en zijn uitzonderlijk geheugen. Hij volgde de klinische diensten bij de Professoren Verriest, Lemaire en Schockaert en verrichtte zijn eerste laboratoriumwerk onder de leiding van Professor Ide. Dit werd bekroond in de wedstrijd voor de reisbeurzen.

Als enig doel betrachtte hij zo snel mogelijk Louven te verlaten en zich « te lande » als plattelandsdokter te vestigen. Prof. Lemaire en Prof. Ide, die de buitengewone krachten van de eenvoudige student ontdekt hadden, konden hem tot een wetenschappelijke loopbaan brengen. Hij studeerde dan aan het Pasteur-Instituut te Parijs, in het Robert Koch-Instituut

te Berlijn en in het Instituut voor Proefondervindelijke Therapie te Frankfurt.

In 1911 wordt hij belast met het onderwijs in de praktische bacteriologie en hygiëne in de beide landstalen en hij legt zich gedurende de eerste wereldoorlog toe op de Gerechtelijke geneeskunde. Daarna wordt hij eveneens belast met een leeropdracht van Koloniale hygiëne.

Bijna gans de thans levende Leuvense doktersgeneratie werd door hem gevormd in deze verschillende vakken en wanneer herinneringen opgehaald worden uit de studententijd speelt telkens professor Bruynoghe de hoofdrol. Zoals het alleen gegeven is aan mensen die op een volmaakte wijze hun vak bezitten, was zijn onderwijs eenvoudig. Zonder nota's en zonder retorische stijl, vertelde hij als alledaagse gebourtonissen de grote verwezenlijkingen in de bacteriologie en de immuniteit. Hij was beknopt en klaar en hield van kleine anekdoten om zijn cursus aangenaam en bevattelijk te maken. In zijn lessen deelde hij de wetenschap mede, zoals zij door hem beleefd werd gedurende zijn talrijke reizen en zijn eigen contact met de verschillende problemen.

In de gemoedelijke cursusatmosfeer hield hij aan een strenge tucht, omdat hij overtuigd was van het belang van hetgeen hij meedeelde voor de latere loopbaan van de toekomstige dokter.

In zijn witte kiel, met zijn imponerend hoofd, zijn kleine schitterende spottende oogjes, domineerde hij zijn auditorium. Bij de minste inbreuk op de orde gedurende de cursus, werd de overtreders met een bemerking, sprankelend van humor, buitengestuurd.

Professor Bruynoghe was een mens van tegenstellingen. Men vreesde hem omdat men zich onmachtig voelde tegen zijn scherp kritisch verstand en zijn grote belesenheid en men hield van hem omdat zijn omgang met zijn studenten zo gemoedelijk was. Zijn ondervragingen op het examen waren verpletterend en wilden vooral aan de student bewijzen dat men er alleen na lange studie in slaagt een vak te bezitten. Wanneer hij voelde dat iemand goed gestudeerd had, vond hij er genoeg in aan het slachtoffer zijn onkunde te bewijzen en zeer duidelijk een onvoldoende puntenaantal ostentatief naast zijn naam te noteren. Dit werd maar aangevuld wanneer de student verdwenen was. Op de deliberatie nam hij altijd de verdediging van de zwakken op en velen danken aan hem dat ze niet moesten terugkomen voor een herkansing.

Ondanks zijn hoog aantal lesuren was zijn levensbaan als wetenschapsmens één der vruchtbaarste, die onze faculteit van geneeskunde gekend heeft. Tientallen studenten werden door hem persoonlijk opgeleid in zijn laboratorium en bekleden de meest vooraanstaande plaatsen in België en in Congo.

Langs zijn medewerkers straalde zijn geest en zijn werk naar buiten zowel in onze faculteit als in het Instituut voor Tropische Geneeskunde en de meest belangrijke ambten in ons land. Onder zijn leiding werd in de Leuvense school baanbrekend werk verricht in de bacteriologie en werd ze bekend over de ganse wereld.

Prof. Bruynoghe was een realist, die alleen sprak en dacht over problemen die hij kende. Hij interesseerde zich niet aan kunst of wijsgerige beschouwingen. Voor hem lag gans zijn levenspoëzie in de nuchtere feiten, die hij met zijn handen in zijn proefbuisjes en in zijn microscoop persoonlijk kon constateren.

Hij was geen enthousiast, stelde geen grote theorieën op maar brak veel grote theorieën af. Alles wat hij bouwde blijft vast staan. Wat hij verwezenlijkte betekent een blijvende vooruitgang voor de wetenschap.

Tot enkele dagen vóór zijn dood bracht hij de ganse dag (vanaf 's morgens 8 uur tot 's avonds) door in zijn laboratorium. Terwijl hij werkte met zijn eigen handen overschouwde hij met een arendsblik alles wat er gebeurde. Voor jonge medewerkers was dit wantrouwen van hun meester soms hard om dragen, maar hieraan danken zij het beste wat zij uit zijn laboratorium meekregen : een kritische zin, een onrust voor objectieve interpretatie en de waarde van persoonlijke observatie.

Zijn werk was zijn enige ontspanning. Zowel de eenvoudige mens die een ontleding bracht als de meest officiële bezoeker werden ontvangen aan de laboratoriumtafel terwijl Prof. Bruynoghe meestal zijn onderzoek voortzette. Dit werk werd praktisch nooit onderbroken noch door verlof noch door feestdagen. Zelfs toen zijn gezondheid gedurende zijn laatste levensjaren stilaan ondermijnd werd en hij zich soms moeilijk kon bewegen tengevolge van gedeeltelijke verlamming, kon niemand hem overtuigen rust te nemen. Drie dagen vóór zijn overlijden, moest men hem wegdragen van zijn werkplaats waar hij gevallen was bij zijn werk. Het was tevens onmogelijk hem te overtuigen naar de kliniek te komen omdat hij verkoos te sterven waar hij het meest intens van zijn leven genoten had, in zijn Instituut.

Het is absoluut uitgesloten, zelfs in 't kort, weer te geven wat de wetenschap aan Prof. Richard Bruynoghe te danken heeft. In de meeste takken van zijn vak bracht hij zijn persoonlijke bijdrage en in een handboek over bacteriologie en immuniteit vindt men zijn naam in elk kapittel terug. Hij werkte onder andere over het mechanisme der opsoninen, over proteasen, vaccinatie tegen meningitis, de invloed van radium op microben, de scheikundige eigenschappen van antigenen, de bloedgroepen, de wederkerende koorts, de bartonella, de rattebeetziekte, de miltvuurbacil, de vlektyphus, enz.

Wanneer men met hem een speciaal probleem besprak kon hij steeds terugwijzen naar eigen proeven en eigen ontdekking. Voor hem had de ganse bacteriologie haar persoonlijk karakter.

Bijzonder fier was hij over zijn baanbrekend werk in het domein van de bacteriophagen, waar hij voor het eerst definitief kon bewijzen dat het ging om levende wezens en niet om fermenten en dat zij konden ingedeeld worden in verschillende groepen volgens hun antigene eigenschappen.

Ondanks deze uitzonderlijke activiteit als professor en wetenschapsman bleef hij zich interesseren aan de vorming van de oud-studenten van onze faculteit. Als secretaris van de « Revue Médicale de Louvain » zorgde hij ervoor dat dit blad regelmatig om de veertien dagen zijn collega's in de praktijk op de hoogte kon brengen van de vooruitgang in de wetenschap. In praktisch elk nummer schreef hij een persoonlijke bijdrage over eigen ontdekkingen of onder de vorm van een soort *Digest* uit de literatuur. Hij bracht hier geen hoge wetenschappelijke beschouwingen, maar praktische raadgevingen. De meest ingewikkelde theorieën werden eenvoudig wanneer zij herdacht werden door zijn klare geest en neergeschreven in zijn typisch prozaïsche stijl. Zijn zondagnamiddag bracht hij door met het nalezen en het verbeteren van de ingestuurde artikels. Op harde manier werden zijn collega's dikwijls op hun plicht gewezen tegenover dit uitzonderlijk middel voor post-universitair onderwijs. Hij was er fier op dat dit tijdschrift onder zijn leiding uitgroeide tot het meest verspreide geneeskundig tijdschrift in België.

Buiten onze Alma Mater vervulde Professor Bruynoghe een zeer actieve rol als vaste secretaris der Koninklijke Belgische Academie, in het Nationaal Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek, in de Hoge Raad voor Hygiëne en andere wetenschappelijke genootschappen. Zijn innemende figuur was niet

voorbested om een ondergeschikte rol te vervullen ; op de vergaderingen speelde hij steeds een leidende rol en men volgde zijn advies omdat hij rechtschapon was en objectief. Nooit zocht hij eigen voordelen en hij beoordeelde cynisch de eerbewijzen van deze wereld. Ik ben zeker dat hij zeer ontevreden zou zijn moest ik hier uitweiden over zijn eretitels en wetenschappelijke prijzen. Zijn verschillende eretekens en zijn hoogstaande plaats in de Nationale Orden beschouwde hij als een psychologische compensatie voor mensen, die op het einde van hun loopbaan komen en aan wie men goleidelijk stukken van hun activiteit tracht weg te nemen.

Prof. Bruynoghe zocht noch geld noch eerbewijzen en zijn houding om zijn medemensen te dienen ging dikwijls tot het heldhaftige. Hij wist dat hij als burgemeester der stad Leuven gedurende de oorlog blootstond aan kritiek, maar hij was er evenzeer van overtuigd dat niemand betor dat hij de Universiteit en de stad kon dienen.

Niet door een kruiperige houding tegenover de bezetter maar wel door zijn krachtadig optreden kon hij meerdere levens redden. Ook aan hem danken de studenten die gedurende de oorlog aan onze Hogeschool studeerden, dat hun studies niet onderbroken werden. De ondankbaarheid van sommigen zijner medeburgers was een der zwaarste teleurstellingen in zijn leven. Hij zelf was te rechtschapon om te begrijpen dat mensen, voor wie het dienen der gemeenschap een loopbaan wordt, zijn houding slecht interpreteren konden.

De verdwijning van Prof. Bruynoghe heeft een grote leemte geschapen. Vóór zijn emeritaat werd reeds zijn activiteit als professor onder vier mensen verdeeld en nog anderen zijn nodig om zijn verder werk over te nemen. Nochtans was hij nooit zenuwachtig of gehaast, zijn leven was geordend zoals zijn geest. Hij liep niet gebukt onder de last van zijn vele bezigheden of de ernst van zijn verantwoordelijkheid. Meesterlijk beheerste hij zijn eigen werk en dat van zijn medewerkers en het was aangenaam met hem te praten over de meest banale zaken.

Terwijl hij een cultuur inentte of een microscopisch onderzoek uitvoerde kon hij gezapig vertellen over zijn belevenissen als burgemeester, zijn reizen naar het buitenland, het werk en het karakter van zijn collega's, de toekomstproblemen van de faculteit en zovele andere zaken. Hij interesseerde zich aan de familiale toestand van zijn vrienden, de gezondheid van de kinderen, hun uitslagen op school, de mislukkingen en de successen van zijn collega's. Voor zijn vrienden had hij een

vaderlijke bezorgdheid en bekommernis. Onder de ruwe schors van de positieve wetenschapsmens verborg hij het gouden hart van de man die hunkorde om genogenheid te ontvangen en te geven.

Met een zeker cynisme kon hij praten over de meer filosofische problemen en over kunst en hij gebruikte dan dikwijls een voor hem gesteriotypeerde zin « c'est de la foutaise ». Hierdoor trachtte hij alleen zand in de ogen te strooien, want hij was bekommerd om die problemen en overtuigd van zijn onwetendheid. Hij sprak niet graag over zaken die hij niet volledig beheerste. Zo was het lastig met Prof. Bruynoghe over het hiernamaals en over godsdienst te praten. Voor velen bleek hij onverschillig, maar hier weer was de scijnbare onverschilligheid een scherm om zijn innerlijke bekommernissen te verbergen. Gedurende één van mijn bezoeken, enkele jaren geleden was ik verbaasd hem te horen spreken over zijn oorbied en zijn genogenheid voor O.-L.-Vrouw en de H. Theresia.

Voor de dood was hij niet bevreesd. Hij vreesde alleen dat hij een deel van zijn activiteit zou moeten opgeven tengevolge van lichamelijke of geestelijke verminking. Deze zware beproeving werd hem gelukkig gespaard. Hij stierf in volle activiteit.

Buiten de herinnering aan deze reuzefiguur blijft er ons de les te trekken uit dit welgevulde leven dat volledig opgeofferd werd aan de wetenschap en bijzonder aan de geneeskunde. Voor de Leuvense Hogeschool blijft het werk van Prof. Richard Bruynoghe een getuigenis tegenover de buitenwereld en een bewijs dat aantoot hoe wetenschap een vruchtbare bodem kan vinden in een katholieke universiteit (1).

(1) "Onze Alma Mater., 1956, 3.